

ЗМІСТ

Праісторія	9
Людина розумна	11
Льодовиковий період	17
Неолітична революція	23
Трипільська культура	27
Індоєвропейська батьківщина	31
Кімерійці	37
Скіфи	39
Перемоги великої Скіфії	49
Давньогрецькі міста	55
Сармати	59
Готи	67
Слов'яни	71
Гунська імперія	77
Заснування Києва	81
Походження українського народу	85
Князі варязького походження	89
Підкорення Криму й Залісся	95
Володимир Великий	99
Ярослав Мудрий	105
Перемоги над кочовиками	109

Феодальна роздробленість	115
Володимир Мономах	119
Мстислав Великий	123
Ізяслав Мстиславич	125
Русь	129
Зародження Росії	135
Мова Київської Русі	141
Україна	147
Боротьба з монголами	151
Князівство Литовське, Руське і Жемойтське	161
Галицько-Волинська держава	167
Київське і Волинське князівства 1430–1470 рр.	171
Занепад Литви	177
Кримське ханство	185
Українські козаки	189
Запорізька Січ	193
Походи на Молдову, Туреччину і Крим	197
Походи на Московію	203
Антипольські повстання	207
Визвольна війна 1648–1657 рр.	213

Переяславська угода	223
Гадяцька угода	229
Поділ України	233
Петро Дорошенко	237
Іван Сірко	241
Відновлення Правобережжя	245
Іван Мазепа й «мазепинці»	249
Наступ на права України	259
Гайдамаки	267
Запровадження кріпацтва	271
Задунайська Січ	275
Повстання Кармелюка	279
Опришки й Олекса Довбуш	281
Національне відродження в Галичині	283
Слобожанщина	291
Донбас	297
Південь	301
Пробудження Великої України	305
Нищення української самобутності	311
Тарас Шевченко	315
Скасування кріпацтва	321

Перша світова війна	325
Війна з більшовицькою Росією	329
Західноукраїнська Народна Республіка	337
Хід війни	343
Українські повстанці	349
Симон Петлюра	355
Радянський режим	359
Голодомор 1932–1933 рр.	367
Радянсько-нацистський союз	375
Радянсько-німецька війна	379
Внесок українців у перемогу	387
ОУН-УПА	389
Повоєнний СРСР	395
Незалежність України	405
Посткомуністичні проблеми	413
Революція Гідності	423
Окупація Криму Росією	441
Агресія Росії на Донбасі	449

*«Мезинська стоянка»
Картина Івана Іжакевича*

ПРАІСТОРІЯ

Найперші людиноподібні істоти з'явилися у Східній Африці близько 2,5 млн років тому. Існувало кілька видів людських істот: одні вимирали, інші з'являлися. Усі вони ходили прямо на двох ногах і вміли виготовляти знаряддя праці. Близько 1,2 млн років тому людиноподібні істоти через Балкани прийшли до Європи.

Ліси й степи України, її гірські пасма були багаті на дичину, а береги рік і морів зручні для рибальства й мандрівок.

На території України виявлено найдавніше поселення людиноподібних істот у Центральній та Східній Європі. На стоянці біля с. Королево (на Закарпатті) знайдено рубила і скребки з каменю та кісток віком понад 1,1 млн років. На стоянці біля містечка Меджибожа (на Хмельниччині), що існувала між двома льодовиковими періодами 400 тис. років тому, виявлено крем'яні знаряддя та кістки степового слона, етрусського носорога, гігантського оленя, гієни та інших звірів.

ЛЮДИНА РОЗУМНА

Люди сучасного типу (так звані кроманьйонці, названі за гротом Кро-Маньйон у Франції, де в 19 ст. віднайшли рештки таких людей) з'явилися в Східній Африці близько 200 тис. років тому, близько 100 тис. років тому дійшли до Близького Сходу, а 40 тис. років тому потрапили до Європи.

Вчені назвали кроманьйонця «гомо сапієнс», тобто «людина розумна». Українські терени та узбережжя Середземного моря були першими землями Європи, заселеними «людьми розумними».

Більшу частину своєї історії людство прожило до того, як навчилося користуватися металами. За ранньої кам'яної доби (у палеоліті, тобто від початків людства до 9 тис. до н.е.) на території України мешкало одночасно не більш, як 30 тис. людей.

Поряд із людьми нашого типу в Європі, зокрема й на території України, з 200 до 28 тис. до н.е. мешкали людиноподібні істоти — неандертальці, названі так за знахідками в долині Неандерталь у Німеччині. Неандертальці мали низьке похиле